

Miðvikudaginn 17. janúar 1996.

Nr. 18/1996.

Protabú Ístess hf.

(Jóhannes Sigurðsson hrl.)

gegn

T. Skretting A/S

(Skúli Th. Fjeldsted hrl.)

Kærumál. Frávísunarúrskurður felldur úr gildi.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Garðar Gíslason, Arnljótur Björnsson og Gunnlaugur Claessen.

Sóknaraðili skaut málinu til Hæstaréttar með kæru 2. janúar 1996, sem barst réttinum ásamt kærumálgögnum 11. sama mánaðar. Kærður er úrskurður Héraðsdóms Reykjavíkur 21. desember 1995, þar sem máli sóknaraðila á hendur varnaraðila er vísað frá dómi án kröfu. Kæruheimild er í j-lið 1. mgr. 143. gr. laga nr. 91/1991 um meðferð einkamála. Sóknaraðili krefst þess, að hinn kærði úrskurður verði felldur úr gildi og lagt fyrir héraðsdómara að kveða upp efnisdóm í málinu. Þá krefst sóknaraðili kærumálskostnaðar úr hendi varnaraðila.

Varnaraðili skaut málinu einnig til Hæstaréttar með kæru 4. janúar 1996 og krefst þess, að hinum kærða úrskurði verði hrundið. Til vara gerir varnaraðili þær kröfur, að hinn kærði úrskurður verði staðfestur, hvað varðar frávísun málsins, en málskostnaðarákvæði hans breytt þannig, að sóknaraðila verði gert að greiða varnaraðila málskostnað í héraði. Þá er krafist kærumálskostnaðar.

Ekki verður talið, að á málatilbúnaði sóknaraðila séu neinir annmarkar, sem leiði til frávísunar málsins án kröfu. Verður hinn kærði úrskurður því felldur úr gildi og lagt fyrir héraðsdómara að taka málið til efnislegrar meðferðar.

Rétt er, að hvor aðili beri sinn kostnað af kærumáli þessu.

D ó m s o r ð :

Hinn kærði úrskurður er felldur úr gildi, og er lagt fyrir héraðsdómara að taka málið til efnislegrar meðferðar.

Úrskurður Héraðsdóms Reykjavíkur 21. desember 1995.

Mál þetta, sem síðast var dómtekið 23. nóvember sl., er höfðað fyrir bæjarþingi Reykjavíkur af Jóhannesi Sigurðssyni hdl. f. h. þrotabús Ístess hf., kt. 440985-0179, Glerárgötu 36, Akureyri, á hendur Ola Wattne, Sjöhagen 15, PB 319, 4001 Stafangri, Noregi, f. h. T. Skretting A/S, N-4001 Stafangri, Noregi, sem stjórnarformanni þess félags, með því að gera kröfu fyrir dómi 2. júní 1992 um fyrirtöku málsins, sem lögmaður verjanda hafði tjáð sig samþykkan með áritun á stefnu. Og með því að þing var sótt þennan sama dag af hálfu verjanda, var málið þingfest með framlagningu sömu stefnu í dómi og með bókun í þingbók í þá veru.

Dómkröfur stefnanda eru aðallega, að hið stefnda félag verði dæmt til að greiða þrotabúi Ístess hf. 43.980.807 kr. auk dráttarvaxta frá 21. júní 1991 til greiðsludags. Til vara krefst hann þess, að stefnda verði dæmt að greiða þrotabúi Ístess hf. 47.275.517 kr. auk dráttarvaxta frá 1. desember 1991 til greiðsludags.

Í báðum tilvikum er þess að auki krafist, að stefnda verði dæmt að greiða þrotabúi Ístess hf. málskostnað skv. gjaldskrá A&P Lögmanna sf. og eins og honum er lýst á fram lögðum málskostnaðarreikningi. Þá er þess krafist, að málskostnaður beri dráttarvexti skv. III. kafla laga nr. 25/1987 að liðnum 15 dögum frá dómsuppsögu í málinu. Þess er jafnframt krafist, að dæmt verði, að dráttarvextir skuli lagðir við höfuðstól fjárkröfu og málskostnaðar á tólf mánaða fresti, í fyrsta sinn 21. júní 1992 í aðalkröfu og 1. desember 1992 í varakröfu, og svo árlega þann dag.

Hið stefnda félag gerir þær dómkröfur, að það verði algerlega sýknað af kröfum stefnanda, en til vara, að kröfur stefnanda verði lækkaðar. Í báðum tilvikum er krafist málskostnaðar til handa stefnda eftir mati dómsins, er beri dráttarvexti skv. III. kafla laga nr. 25/1987 að liðnum 15 dögum frá dómsuppsögu í málinu.

Í þinghaldi 4. febrúar 1993 lýsti lögmaður stefnanda yfir, að ekki væru gerðar kröfur á hendur Ola Wattne persónulega.

Stefnda gaf út réttargæslustefnu, dags. 28. september 1995, en birt 4. til 6. október 1995, þar sem það stefndi Akureyrarbæ, kt. 410169-6229, Geislagötu 9, Akureyri, Kaupfélagi Eyfirðinga svf., kt. 680169-2769, Hafnarstræti 91-95, Akureyri, Byggðastofnun, kt. 450679-0389, Rauðarárstíg 25, Reykjavík, Hraðfrystistöð Þórshafnar hf., kt. 630169-2759, Eyrarvegi 16, Þórshafnarhreppi, Þórshöfn, Sigfúsi Jónssyni, kt. 020451-4759, Granaskjólí 8, Reykjavík, Magnúsi Gauta Gautasyni, kt. 080850-2989, Suðurbyggð 27, Akureyri, Birni Jósef Arnviðarsyni, kt. 240247-3869, Furulundi 4 G, Akureyri, og Guðmundi Stefánssyni, kt. 100452-4699, Borgarhlíð 6 B, Akureyri,

til að gæta réttar síns í þessu máli, er það væri tekið fyrir 16. október 1995. Stefnda gerði engar kröfur á hendur réttargæslustefndu. Ekki var sótt þing af hálfu réttargæslustefndu.

Mál þetta var fyrst dómtekið 8. október 1993, en endurupptekið og endurflutt 14. apríl 1994 og dómtekið að nýju þann dag. Dómur var síðan kveðinn upp 19. sama mánaðar af fulltrúa dómstjóra. Stefnandi skaut málinu til Hæstaréttar með stefnu 28. júní 1994. Með dómi Hæstaréttar 8. júní 1995 var hinn áfrýjaði dómur felldur úr gildi og öll meðferð málsins fyrir Héraðsdómi Reykjavíkur og málinu vísað í hérað til nýrrar meðferðar og dómsálagningar.

Dómari málsins nú fékk það til meðferðar 9. ágúst 1995.

— — —

III.

Niðurstaða.

Aðalfund félagsins 5. apríl 1990 sóttu fulltrúar alls hlutafjár og gerðu engar athugasemdir við fundarboð. Þar voru m. a. samþykktir reikningar ársins 1989 og tillaga stjórnar um, að eiginfjárstöðu yrði breytt sem næmi halla ársins. Enn fremur samþykkti aðalfundur breytingu á 4. lið samþykktar félagsins í þá veru, að hlutafé félagsins, sem var á þeim tíma 80.000.000 kr., yrði 199.231.000 krónur. Þá var ákveðið, að nafnverð hlutabréfa yrði 1.000 kr., 10.000 kr., 100.000 kr. og 1.000.000 kr., en atkvæði fylgdi þó aðeins hlut, að hluturinn væri greiddur.

Í þýðingu löggilts skjalabýðanda á bréfi Carls Henriks Harlem framkvæmdastjóra fyrir hönd T. Skretting A/S til Ístess hf., dags í Stafangri 2. maí 1990, segir:

„ . . . Við staðfestum hér með, svo að allt sé rétt, að við erum sammála um hlutafjárukninguna, sem ákveðin var á aðalfundi félagsins 5. apríl 1990.

Aðild okkar að fjárukningunni verður þannig:

T. Skretting A/S skal auka hlutafé félagsins með fjárhæð, sem svarar til þess, er Ístess greiðir í framleiðsluleyfisgjald til T. Skrettings, þar til T. Skretting á 48% hlutafjár. Þetta skal gerast með því, að T. Skretting tekur við hlutabréfum sem greiðslu fyrir framleiðsluleyfi á eftirfarandi hátt:

Greiðslur T. Skretting verða lækkaðar miðað við 25. apríl 1990 í hlutfalli við lánskarjavísitölu, sem nú er 2.844. Enn fremur reiknast vextir á greiðslurnar frá sama degi eftir meðalvaxtafæti fyrir vísitölubundin lán samkvæmt útreikningi Seðlabankans að vaxtalögum, nú 7,8% á ári.

Gefa skal út hlutabréf ársfjórðungslega og tveimur mánuðum eftir fjórð-

ungamót. Við útgáfuna skal reikna verðmæti hlutabréfanna með eftirfarandi reikningsreglu, þar sem R= framleiðsluleyfisgjald, V= vaxtamánuðir, Vf= vaxtafótur á mánuði, Iu= vísitala 25. apríl 1990, Ie= vísitala útgáfudag og H= hlutafjargreiðsla:

$$H = (R - R \times V_t \times V_f) \times \frac{I_u}{I_e}$$

Eftir 2. hlutafjárukningu verður heildarhlutafé félagsins, þegar hlutur T. Skretting er aftur orðinn 48%, 199 231 000 kr.“

Bréf þetta er í fullu samræmi við ákvörðun aðalfundar að viðstöddum fulltrúum alls hlutafjár, að aukning hlutafjár frá hendi T. Skretting skyldi greiða með þeim hætti, sem í bréfinu segir.

Í Lögbirtingablaði, nr. 3, 84. ár, þriðjudaginn 8. janúar 1991, birting nr. 13579, segir: „Á stjórnarfund í Ístess hf., Glerárgötu 36, Akureyri, kt. 440985-0179, urðu þær breytingar á stjórn fyrirtækisins, að Á aðalfundi félagsins 5. apríl sl. var ákveðið að auka hlutafé úr 80.000.000 kr. í 199.231.000 kr. Þegar hafa 62.000.000 kr. verið greiddar inn af aukningunni.“

Auglýsing þessi er byggð á tilkynningu til Hlutafélagaskrár frá Guðmundi Stefánssyni f. h. Ístess hf., dags. á Akureyri 5. september 1990, en Guðmundur var á þessum tíma framkvæmdastjóri félagsins, og hafði hann prókúruumboð. Engar athugasemdir voru gerðar af hálfu stefnda, T. Skretting A/S, né af öðrum hluthöfum Ístess hf. við þessa auglýsingu í Lögbirtingablaðinu.

Af ákvæðum III. og V. kafla laga um hlutafélög nr. 32/1978, sbr. og 2. tl. 4. gr., 2. mgr. 5. gr., 5. tl. 2. mgr. 6. gr., leiðir, að óheimilt er að greiða hlutafé með þeim hætti, sem hér er ráðgert, þ. e. með tilfallandi fjármunum frá Ístess hf. í framtíðinni, ótímabundið, uns náð verði tilætlaðri fjárhæð, enda ekki um skuld stefnda eða eign Ístess hf. að ræða fyrr en að uppfylltum skilyrðum, sem aftur þýðir, að ekki hefur verið rétt að færa „hlutafjárloforð“ stefnda sem eign í bókhaldi félagsins, fyrr en viðkomandi greiðslur voru gjaldkræfar.

Við upphaf aðalmeðferðar málsins spurði dómariinn málflytjendur aðila, hvort ekki væri rétt að fresta málflutningi til að gefa stefnanda færi á að leggja fram ársreikninga Ístess hf. fyrir árið 1990, þar sem væntanlega kæmu fram upplýsingar um þau atriði, sem getið er um í 102. gr. laga um hlutafélög nr. 32/1978, sbr. 42. gr. laga nr. 69/1989. Lögmaður stefnda taldi, að málalítilbúnaði yrði raskað með slíku, en lögmaður stefnanda taldi ekki ástæðu til að fresta málflutningi af þessum sökum. Málflutningur fór þá fram við svo búið, og verður nú við það að sitja.

Í 2. mgr. 1. gr. laga um hlutafélög nr. 32/1978 segir, að hlutafélag merki í lögum þessum félag, þar sem enginn félagsmanni ber persónulega ábyrgð á heildarskuldbindingum félagsins. Þá ábyrgjast hluthafar í hlutafélagi aðeins skuldbindingar félagsins með hlutafé sínu, þ. e. því fé, sem þeir hafa lagt eða lofað að leggja til félagsins skv. skilgreiningu, sem almennt er viðurkennd. Aukning hlutafjár úr hendi T. Skretting A/S, að fjárhæð, sem svaraði til greiðslna Ístess hf. í framtíðinni fyrir framleiðsluleyfi til T. Skretting A/S, þar til félagið ætti aftur 48% hlutafjár, var því ekki hlutafjárloforð í skilningi laga um hlutafélög, þó að loforð um greiðslu með þessum hætti hefði að sínu leyti umtalsverða fjárhagslega þýðingu fyrir Ístess hf., eins og hér stóð á. En með því að ákveða að „auka“ hlutafé félagsins með þessum hætti og tilkynna það Hlutafélagaskrá án þess að geta þess, að fyrirvari væri á því, að T. Skretting A/S greiddi 57.231.000 krónur af tilgreindri aukningu hlutafjár, þá var Ístess hf. bundið gagnvart hugsanlegum grandlausum kröfuhöfum félagsins að sjá til þess, að til tryggingar skuldbindingum félagsins stæðu a. m. k. 199.231.000 krónur. Með öðrum orðum eru hugsanlega til kröfuhafar í þrotabú Ístess hf., sem ekki eru bundnir af skilyrðum, sem sett voru fyrir því, að féð yrði reitt af hendi. Hluthafar Ístess hf. og kröfuhafar í þrotabú Ístess hf., sem vissu eða máttu vita um þetta skilyrta greiðsluloforð, geta hins vegar ekki öðlast betri rétt fyrir það eitt, að bú félagsins var tekið til gjaldþrotaskipta.

Nú er ekki upplýst í málinu um kröfuhafa í þrotabú Ístess hf., sem áttu viðskipti við Ístess hf. í góðri trú um, að hlutafé þess væri raunverulega 199.231.000 krónur, og þaðan af síður, hvert tjón þeirra er af þeim sökum. Þá er ekki heldur alveg ljóst af málalíbúnaði, hvers vegna T. Skretting A/S á sér á parti að bera ábyrgð á ákvörðun aðalfundar Ístess hf. 5. apríl 1990, þar sem fulltrúar alls hlutafjár félagsins samþykktu aukningu hlutafjár með þeim hætti, sem hér hefur verið lýst, og af hverju það á eitt að gjalda þess, að skilyrða fyrir greiðslu T. Skretting A/S var að engu getið í tilkynningu framkvæmdastjóra Ístess hf. til Hlutafélagaskrár um aukningu hlutafjár. Ekki er nú unnt að fella dóm á svo óupplýst mál. Og þar sem ógjörningur er að bæta úr vanköntum, eins og hér háttar, með því að kveðja aðila aftur fyrir dóm, verður málinu vísað frá dómi.

Eftir atvikum er rétt, að aðilar beri hvor um sig kostnað sinn af málinu. Páll Þorsteinsson héraðsdómari kveður upp úrskurðinn.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Máli þessu er vísað frá dómi.

Málkostnaður er ekki dæmdur.